

України, вона розуміє, що під час війни замало добре виконувати свою соціальну функцію, працюючи за фахом, отримуючи зарплатню чи прибуток, купуючи вітчизняну продукцію і таким чином поповнюючи бюджет країни. К. Маркс не дарма вважав вільний час членів суспільства головним багатством держави. На жаль, більшість людей в Україні навіть зараз налаштовані проводити вільний час у розвагах, відпочинку, спілкуванні у колі сім'ї чи друзів. Волонтерський рух в Україні з 2014 р. – настільки масштабне явище, що є навіть державне свято День волонтера, а в Харкові у 2015 р. вул. Соціалістична була перейменована на Волонтерську. Чимало волонтерів загинуло, рятуючи людей із небезпечних районів, намагаючись довести до когось гуманітарну допомогу. Проте кількість волонтерів «на душу населення» насправді мізерна, та й щоб бути волонтером, треба мати до цього хист, а не лише бажання. Справжнє волонтерство – це цілком професійна робота, часто виснажлива фізично і психологічно, причому цілком безкорислива. Але вільний час, відданий тим, хто потребує допомоги, – справді величезне суспільне багатство. Отже, українськість сьогодні – не патріотична риторика чи етнічна атрибутика, а те, що добре звучить в усьому світі англійською – *stand with Ukraine*.

Список використаної літератури

1. Красіков М.М. Деїсторизація як сучасна проблема українського суспільства. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі». 25 листопада 2022 р., м. Харків, Україна. Харків, 2023. С. 22-26. URL : http://web.kpi.kharkov.ua/sp/wp-content/uploads/sites/95/2023/03/Zbirnik_tez__listopad_2022_kaf_SPU.pdf
2. Куліш П. Переважна більшість громадян цікавляться історією України : опитування. 27.03.2023. URL : https://gwaramedia.com/perevazhna-bilshist-gromadyan-czikavlyatsya-istoriieyu-ukraini-opituvannya/?fbclid=IwAR2YCMs_2MKeJ2dqMPI-GiQLCu5Z-7MnchLD3WJA9LiOfUS6qb_ukXDbhJ0

ЛЕБЕДИК Леся Вікторівна

д.пед.н., доц., Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, (Україна, м. Полтава)

ФІЛОСОФСЬКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО І ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розглянемо філософсько-педагогічні аспекти інтелектуального і духовного розвитку майбутнього фахівця соціальної роботи, зокрема ситуативні та особистісні чинники, які впливають на його інтелектуальну і духовну діяльність у сфері соціальної роботи.

Проблема управління інтелектуальним і духовним розвитком майбутнього фахівця, у т. ч. соціальної роботи, є надзвичайно актуальною, що засвідчують як наші попередні дослідження [1, с. 228–231; 4, с. 201–207; 5,

с. 349–351], так і дослідження В. Стрельнікова [2, с. 180–250; 3, с. 354–357; 4, с. 201–207; 5, с. 349–351], на які спираємося у цій роботі.

Методи стимуляції інтелектуальної і духовної діяльності майбутнього фахівця, у т. ч. соціальної роботи, розглядалися у вітчизняній філософській, психологічній, педагогічній, технічній літературі, зокрема, обговорюється проблема: чи можна навчити інтелектуальній і духовній діяльності? Однак, на думку більшості філософів і психологів, питання ставити так не має сенсу, бо інтелектуальна і духовна діяльності фахівця соціальної роботи мають певний неалгоритмічний характер. Тому слід враховувати чинники, які стимулюють чи гальмують інтелектуальну і духовну діяльність фахівця соціальної роботи.

Чинники, які впливають на інтелектуальну і духовну діяльність фахівця соціальної роботи, можуть бути двох видів: а) ситуативні; б) особистісні. До другої групи (особистісних) відносяться стійкі властивості особистості, риси особистості, риси характеру людини, які можуть впливати на інтелектуальну і духовну діяльність фахівця соціальної роботи, викликану певною ситуацією.

Ситуативними чинниками, які негативно впливають на інтелектуальні та духовні можливості майбутнього фахівця соціальної роботи, є: а) ліміт часу; б) стан стресу; в) стан підвищеної тривожності; г) бажання швидко знайти рішення; д) занадто сильна чи слабка мотивація; е) наявність фіксованої установки на конкретний спосіб рішення; є) невпевненість у власних інтелектуальних і духовних силах, викликана попередніми невдачами; ж) страх; підвищена самоцензура; з) спосіб подання умов задачі, який провокує неправильний шлях її вирішення та інші.

Особистісні чинники, які так само негативно впливають на процес інтелектуальної і духовної діяльності фахівця соціальної роботи, такі: а) конформізм (згода); б) невпевненість у своїх інтелектуальних і духовних силах, що сприяє загальній низькій самооцінці; в) занадто сильна самовпевненість; г) емоційна пригніченість; д) стійке домінування негативних емоцій; е) уникнення ризикової поведінки; є) домінування мотивації уникнення невдачі в духовних й інтелектуальних сферах над мотивацією прагнення до успіху; ж) висока тривожність як особистісна риса; з) сильні механізми особистісного захисту та ін.

Дослідження науковців засвідчують важливу роль підсвідомих процесів у знаходженні інтелектуальних і духовних рішень. Таким чином, більшість чинників мають зв'язок із посиленням наявних бар'єрів між свідомістю і підсвідомістю.

Особистісними рисами, які сприяють інтелектуальній і духовній діяльності фахівця соціальної роботи, є: а) впевненість у своїх силах; б) домінування емоцій радості і навіть інтелектуальна агресивність; в) інтелектуальна схильність до ризику; г) відсутність страху здатися чимось дивним і незвичайним; д) відсутність конформізму; е) добре розвинуте почуття гумору; є) наявність багатої за інтелектуальним і духовним змістом підсвідомості – бачити різноманітні сни, володіти надмірною чутливістю тощо; ж) схильність до інтелектуального і духовного фантазування і побудови цікавих проєктів і планів на майбутнє та ін.

Часто у інтелектуальних і духовних особистостей фахівців соціальної роботи проявляється деяка дитячість, яка навіть доведена до інфантилізму. Секрет успішної інтелектуальної і духовної діяльності фахівця соціальної роботи у збереженні юності, здатності вчитися на все життя.

Більшість дослідників інтелектуальних і духовних особистостей прагнули сформулювати головну якість інтелектуальної і духовної особистості, яка є основою здатності до інтелектуальної і духовної діяльності. За всього розмаїття конкретних наукових формулювань, майже всі науковці говорять приблизно те ж саме: інтелектуальна і духовна особистість є вільною особистістю, а вільна особистість – це така особистість, яка може бути собою, чути своє «Я» (за К. Роджерсом).

Головною якістю інтелектуальної і духовної особистості у англomовній літературі часто називають почуття самоідентичності – «The Sense of Personal identity». Інтелектуальна і духовна людина має цінувати саме свою унікальну і неповторну особистість, як у всіх інших людей, не соромитись її. Бо будь-який інтелектуальний чи духовний акт – форма духовного «самороздгання». Хороша лекція чи бесіда на соціальні проблеми передбачає експромт, імпрровізацію. Тільки в цьому випадку клієнт соціального педагога стає співучасником інтелектуального і духовного процесу і стає здатним не просто засвоїти систему соціальної роботи, що передаються за допомогою щойно озвученого тексту, а й вникнути у значення, особистісні смисли соціальної роботи, які зародились у цей момент, на цьому місці.

Методами стимуляції інтелектуальної і духовної діяльності фахівця соціальної роботи є прийоми, які дають змогу зняти або послабити бар'єри між свідомістю та підсвідомістю фахівця соціальної роботи, критичних установок і цензури свідомості, які по'язані, приміром, із використанням алкоголю, наркотиків, технік гіпнозу, методів вирішення завдань соціальної роботи із застосуванням пошуку тощо. Поширеними є: а) методика мозкового штурму, суть якої полягає у розподілі між майбутніми фахівцями соціальної роботи інтелектуальної і духовної діяльності – одна група студентів генерує гіпотези за умови заборони будь-якої критики, а інша оцінює їх реальну значимість; б) методика синектики, суть якої полягає у навчанні майбутніх фахівців соціальної роботи генерувати аналогії різного типу; в) метод складання таблиць; г) тренінг упевненості в собі; д) тренінг сенситивності тощо.

Список використаної літератури

1. Лебедик Л.В. Критерії розвитку інтелектуального обдарування особистості майбутнього фахівця у сфері соціальної роботи. Обдаровані діти – скарб нації : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 8–11 груд. 2020 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 228–231. URL : <http://novyny.ostriv.in.ua/publication/code-7E317C4119BB9/list-8C72DA5726>
2. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с. С. 180–250.
3. Стрельніков В.Ю. Побудова механізму розвитку інтелектуального обдарування особистості майбутнього фахівця зі спеціальної освіти. Обдаровані діти – скарб нації : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 8–11 груд. 2020 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 434 с. С. 354–357. URL : <http://novyny.ostriv.in.ua/publication/code-7E317C4119BB9/list-8C72DA5726>
4. Стрельніков В.Ю., Лебедик Л.В. Розвиток креативності майбутнього фахівця соціальної роботи в епоху цифрової реальності. Філософія для дітей: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-

конф. (Київ, 25, 26 трав. 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 201–207. URL : http://www.iod.gov.ua/images/files/SB_25_260521.pdf

5. Strelnikov V. Yu., Lebedyk L.V., Hura T. V., Sysoieva S. I., Stankevych S. V., Shapovalova E. V., Avilova O. Ye. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351. URL : <https://www.ujecology.com/articles/leadership-and-social-work-in-the-environmental-management-system.pdf>

MiaoKe

student-master, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Ukraine, Kharkiv);

LAPUZINA Olena Mykolayivna

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Ukraine, Kharkiv)

FUTURE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION

Education, as a social and practical activity that coexists with human society, has been on the historical stage of social progress and has become a strategic focus of modernization of human society, which is becoming more and more important with the development of society. As a product of social productivity development to a certain stage and the highest level of education system, higher education has become the base and source of talent training and scientific progress in modern society. Human society generally recognizes the truth that the competition of modern society is the competition of science and technology, and the competition of science and technology is the competition of talents, and the competition of talents is the competition of education. In our opinion, under the condition of compulsory education in all countries in the world, the essence of education competition is the competition of higher education. This is the new concept given to us by the times. With the improvement of productivity and the rapid development of science and technology, modern higher education, as a means to transform science and technology into productivity, is not only an important social system in modern society, which has an important influence on the change of social structure and the whole spiritual life, but also an important factor in developing productivity and improving the quality of the nation, which is manifested in some form in any social system. The role of higher education will be more obvious in the future society.

Higher education occupies a strategic position in the future development of society. Although higher education itself is not directly involved in the production process, it improves the quality of the labor force and the intelligence of the workers. Once this intelligence is combined with the means of production, it can create great material wealth. Higher education can not only transmit information and process information, but also create information. And information, like materials and energy, is one of the three pillars of the future society. This determines that higher education